

З-поміж нагальних питань сучасності щодо виховання і розвитку особистості, які свого часу були розроблені, реалізовані В. О. Сухомлинським та набули розвитку у діяльності послідовників педагога, – гуманістичні засади «захисної» педагогіки, основи батьківської педагогіки, виховання в учнів працьовитості та готовності до творчої діяльності, мистецтво виховання Людини.

Список використаних джерел

1. Відділ педагогічного джерелознавства та біографістики Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського НАПН України. URL: <https://dnpb.gov.ua/ua/structure/відділи/відділ-історії-освіти> (дата звернення: 18.09.2023).
2. Енциклопедія освіти / АПН України ; голов. ред. В. Г. Кремень. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
3. Педагогічні апокрифи. Етюди про В. О. Сухомлинського / упоряд. О. В. Сухомлинська. Харків : Акта, 2008. 431 с. Текст рос.

Т. Д. КОЧУБЕЙ

<https://orcid.org/0000-0002-9104-8442>

доктор педагогічних наук, професор

професор кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи

Уманського державного педагогічного

університету імені Павла Тичини;

головний науковий співробітник

відділу педагогічного джерелознавства та біографістики

ДНПБ України імені В. О. Сухомлинського

імейл: udpu_tania@ukr.net

**ДО ПИТАННЯ ЛИСТУВАННЯ ВАСИЛЯ СУХОМЛИНСЬКОГО З НІМЕЦЬКИМ
ВИДАВНИЦТВОМ ЩОДО ПУБЛІКАЦІЇ КНИГИ «СЕРЦЕ ВІДДАЮ ДІТЯМ»**

Особливістю постаті В. О. Сухомлинського було те, що він не тільки впроваджував інноваційні ідеї у навчальний процес Павлівської школи, але й переймав досвід зарубіжних колег, листувався з ними, прислухався до їхніх порад. Свідченням цього є листування Василя Олександровича з директором Науково-дослідного інституту педагогіки в Берліні Герхардом Нойнером (1965), представниками німецького видавництва «Volk und Wissen» (Берлін, 1964, 1965) щодо публікації рукопису його книги «Серце віддаю дітям». Це листування представлене Ольгою Василівною Сухомлинською у книзі «Серце віддаю дітям», що побачила світ у 2012 році.

Рецензентами німецького видання книги «Серце віддаю дітям» виступали професор, доктор Г. Нойнер, доктор Ю. Польцин та дипломований педагог Ф. Ломпшер. У рецензії стисло викладено «достоїнства книги», значна увага

приділена дискусійним питанням. Автори визнавали корисність книги для педагогів німецьких шкіл і рекомендували її до видання у Німеччині. На думку рецензентів, «особливе достоїнство книжки» полягало у тому, що Василю Сухомлинському вдалося показати «безліч шляхів виховання поваги, любові до людини, праці, природи» [1, с. 492].

Зокрема, Ольга Василівна Сухомлинська у передмові до книги «Серце віддаю дітям» (2012) наводить слова Василя Олександровича про те, що «у книзі про дитинство неможливо було не сказати про родини, з яких прийшли діти, про батьків. В окремих сім'ях, особливо після Великої Вітчизняної війни, була похмура, іноді гнітюча обстановка, деякі батьки ніяк не могли стати прикладом для дітей. Я не міг промовчати про це. Якби я не дав повної, правдивої характеристики родинної обстановки, не зрозуміла була би спрямованість усієї системи виховної роботи. Я твердо вірю в могутню силу виховання...» [1, с. 34]. Саме ці слова є досить актуальними і для сьогодення України та становища українських дітей в умовах війни.

Авторами рецензії наголошувалося на тому, що «Василь Сухомлинський виховує не спостерігачів життя, а активних будівельників, господарів землі; змалку привчаються його вихованці давати користь суспільству, людям. Показано це як результат одного навчально-виховного процесу, що об'єднує й урок, і позанавчальну діяльність у праці та спорті, в суспільно корисній діяльності й заняттях музикою, живописом, літературою, природою» [1, с. 492]. Адже, як зазначає сам Василь Сухомлинський, рецензенти книги наголошують на тому, що їхні пропозиції вибудовувалися і виходили із «завдань перебудови початкового навчання в школі НДР» [1, с. 494], тому радили проблеми організації навчання переробити. Зокрема, «в частині «Кожна дитина – художник» відчутно те, що пущено за течією завдання естетичного виховання, надто ж у полеміці з методистами малювання («не ламайте дитячу мову казкового бачення світу...», с. 57). Такою самою мірою це стосується й методу навчання читання та письма дошкільників, який зображується як результат творчості дітей» [1, с. 494]. Німецькими рецензентами книги «Серце віддаю дітям» було висловлено пропозиції щодо внесення змін у її зміст. На їхню думку, «Німецькому читачеві, який не знає історію розвитку СРСР, не знає проблем радянського села, не можна подавати виклад у такій формі. Це може призвести до нерозуміння і навіть до спотворення уявлень про деякі явища в Радянському Союзі. Очевидно, треба проминути розлогі описи деяких доль, задовольнившись лише певними заувагами». Разом з тим, рецензенти звернули увагу на те, що «у В. Сухомлинського є приклад узагальненої характеристики, що може служити за взірець» [1, с. 496].

У листі видавництва «Volk und Wissen» (Берлін, від 14 грудня 1965 р.) керівник секції педагогіки Барт та керівник редакції загальної педагогіки Прус висловлюють подяку за лист від 3 грудня 1965 року. Вони повністю погоджуються з усіма поясненнями щодо видання книги. Автори листа зазначають, що «ми б не хотіли змушувати Вас (мається на увазі Василя Сухомлинського – прим. автора) відмовитися від Вашого стилю написання книги. ...Ми б хотіли звернути увагу на те, що для нас дуже важливо, щоб у рукописі було зазначено: навчання – найважливіший засіб освіти і виховання на початковому етапі» [1, с. 497].

Із викладеного прослідковується те, що між видавництвом і Василем Сухомлинським йшло жваве листування стосовно редагування та видання книги. Зокрема, у листі Рут Каліновські (Берлін, від 17 березня 1967 року) повідомляє Василя Сухомлинського про те, що видавнича рада дозволила друкувати книгу, а саме засідання ради «пройшло в дуже приємній атмосфері, воно тривало $\frac{3}{4}$ години... дискусія членів видавничої ради засвідчила їхнє цілковите розуміння і доброзичливість. Одна з колежанок заявила, що головне значення книжки полягає в етиці вчителя, яка простежується в кожному реченні і яка надихає молодого вчителя на його працю» [1, с. 502].

Список використаних джерел

1. Сухомлинський В. Серце віддаю дітям. Харків : Акта, 2012. 537 с.

О. В. СУХОМЛИНСЬКА

<https://orcid.org/0000-0002-2033-285X>

доктор педагогічних наук, професор

академік НАПН України,

головний науковий співробітник

ДНПБ України імені В. О. Сухомлинського

імейл: 2991946@gmail.com

**ОЛЕКСАНДРА САВЧЕНКО І ВСЕУКРАЇНСЬКІ ПЕДАГОГІЧНІ ЧИТАННЯ
«ВАСИЛЬ СУХОМЛИНСЬКИЙ У ДІАЛОЗІ З СУЧАСНІСТЮ»**

Цьогоріч відзначаємо 30-річчя проведення всеукраїнських педагогічних читань «Василь Сухомлинський у діалозі з сучасністю» разом з відзначенням 105-ї річниці з дня народження педагога. Ці дати, пов'язані з Василем Сухомлинським, нероздільні з іменем і постаттю Олександри Яківни Савченко, яка впродовж 27 років очолювала Всеукраїнську асоціацію Василя Сухомлинського і здійснила значний вклад і в становлення цієї організації, і в першу чергу – у проведення педагогічних читань, присвячених педагогові, чим